

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	A
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Crèdits	0,72 de presencials (18 hores) 2,28 de no presencials (57 hores) 3 de totals (75 hores).
Grup	Grup 1, 2S (Campus Extens)
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Margalida Miró Bonet mmiro@uib.es	15:00	16:00	Dijous	21/09/2015	29/07/2016	Edifici Guillem Cifre de Colonya. Despatx C-201
	12:00	13:00	Dijous	21/09/2015	29/07/2016	Edifici Guillem Cifre de Colonya. Despatx C-201
Concepción Zaforteza Lallemand concha.zaforteza@uib.es	Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria					

Contextualització

Aquesta assignatura és presenta com optativa dins el mòdul complementari. Aquesta matèria pretén profunditzar, des d'un anàlisi crític les polítiques i les pràctiques en salut. Es presentaran i discutiran mitjançant exemples de recerques diferents perspectives crítiques que permeten explorar i comprendre experiències en salut en els diferents contextos socials.

Des de la perspectiva crítica es denuncien els pressupost, suposicions o judicis per permeten desnaturalitzar i qüestionar construccions socials que creen desigualtats en la salut que son injustes. Alguns conceptes claus sobre els que es reflexionarà seran el significat actual del dret a la salut, equitat, desigualtat, gènere, identitat, poder, participació i ciutadania, situant-los en l'actual context social en el qual molts d'ells es veuen compromesos i en clara regressió, especialment en el context europeu.

Professorat

Dra. Concha Zaforteza Lallemand

Professora en la Facultat i Departament d'Infermeria i Fisioteràpia (Universitat de les Illes Balears) des de l'any 2001. Imparteixo docència en assignatures del Grau en Infermeria, relacionades amb l'adquisició de competències clíniques en atenció d'infermeria a la persona adulta. També imparteixo assignatures de metodologia de recerca qualitativa, tant en el Grau en Infermeria com a nivell de màster. Pel que fa a la recerca, sóc membre del Grup d'Investigació Crítica en Salut/ Critical Health Research Group (GICS-IUNICS). Treballo una línia clínica d'atenció als familiars del pacient crític i una línia metodològica que explora l'ús de metodologies participatives com a eines per al canvi de pràctica clínica i la transferència de coneixement.

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	A
Idioma	Català

Previ al meu ingrés a la universitat, tinc àmplia experiència clínica com a infermera assistencial i gestora en unitats de cures intensives i serveis d'urgències.

Dra. Margalida Miró Bonet

És professora titular del Departament d'Infermeria i Fisioteràpia de la Universitat de les Illes Balears (UIB), membre del Grup d'Investigació Crítica en Salut (GICS) integrat en l'Institut Universitari d'Investigació en Ciències de la Salut (IUNICS) [<http://gics.uib.es/>] i és membre de la Xarxa Espanyola d'Investigació Qualitativa (REDICS). Imparteix docència en grau i postgrau sobre Història de la Infermeria, construcció de les identitats professionals, recerca qualitativa i teories crítiques en la investigació en salut. Actualment, les seves línies de recerca estan relacionades amb les relacions de poder en el sistema de salut, la pràctica col·laborativa en els equips de salut i el seu impacte sobre la població.

Requisits

Essencials

Títol de Grau.

Recomanables

Que l'estudiant tingui esperit reflexiu i disposició a la lectura crítica i al debat utilitzant fonts teòriques i documentals.

Competències

Es poden consultar les competències bàsiques que l'estudiant podrà assolir una vegada finalitzat el màster a l'adreça: http://estudis.uib.cat/master/comp_basiques/

Específiques

- * CE2. Capacitat per analitzar críticament la realitat (polítiques, cultures, problemes i recursos) dels diferents contextos de la salut i la qualitat de vida..
- * CE3. Capacitat per analitzar críticament diferents paradigmes i elaborar un discurs teòric sobre els tòpics de recerca en salut i qualitat de vida..
- * CE4. Capacitat per formular problemes de recerca, seleccionar l'opció metodològica (qualitativa i/o quantitativa) i les tècniques d'intervenció més adequades davant un problema de salut i qualitat de vida..

Genèriques

- * CG1. Capacitat per realitzar reflexions i raonaments crítics, analitzar la informació científica i sintetitzar-la..

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	A
Idioma	Català

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el màster a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/master/comp_basiques/

Continguts

S'espera que els continguts d'aquesta matèria facilitin la consecució dels resultats d'aprenentatge següents:

- * Descriure com els diferents corrents de la teoria crítica relacionen els fenòmens socials, amb les pràctiques i les polítiques en salut.
- * Identificar els conceptes clau desenvolupats per les ciències socials rellevants per als estudis crítics en salut.
- * Relacionar des de les teories crítiques diferents qüestions de recerca en salut.
- * Demostrar habilitats orals i escrites per abordar les qüestions socials en la recerca en salut que permetin avançar en la coherència epistemològica de la recerca.

Continguts temàtics

Tema 1. La recerca crítica en salut

Introducció al paradigma crític-social, corrents teòriques e implicacions per a la recerca en salut

Tema 2. Recerca postestructuralista

Identitat professional i pràctica col.laborativa en salut

Tema 3. Recerca crítica transformativa

Apoderament, participació i canvi de les pràctiques en salut en les organitzacions

Metodologia docent

Durant el desenvolupament del curs es realitzaran dins les classes teòriques, lectures i grups de discussió. El procés d'aprenentatge tindrà lloc tant dins com fora de l'aula. S'espera que l'estudiant acudeixi a l'aula amb una actitud participativa per discutir, reflexionar i contribuir en el desenvolupament dels continguts. En el transcurs de les classes, el professorat farà preguntes obertes, amb la finalitat de promoure el procés de reflexió i raonament de l'estudiant.

Amb l'objectiu d'afavorir el treball autònom, l'assignatura forma part del projecte Campus Extens, dedicat a l'ensenyament flexible, que incorpora l'ús de la telemàtica a l'ensenyament universitari. L'estudiant tindrà a la seva disposició eines de comunicació, calendari de notícies d'interès, documents electrònics i enllaços útils per a l'adquisició de coneixements i la realització dels informes o treballs de l'assignatura.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Exposició de continguts	Grup gran (G)	Mitjançant el mètode expositiu, el professorat establirà els fonaments teòrics, així com el mètode de treball aconsellable i el material didàctic que l'estudiant haurà d'utilitzar per preparar de forma autònoma els continguts.	12

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	A
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Exposició i defensa d'articles	Grup gran (G)	L'estudiant defensarà públicament el comentari crític de dos articles relacionats amb les diferents perspectives teòriques o autors tractats a classe.	4
Classes teòriques	Exposició i defensa d'un article relacionat amb la seva àrea d'interès	Grup gran (G)	L'estudiant defensarà públicament la lectura crítica d'un article relacionat amb el seu fenomen d'interès des d'una de les perspectives crítiques exposades a classe.	2

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Preparació de les unitats temàtiques i lectures crítiques	Preparació de cada unitat temàtica amb les seves lectures obligatòries o complementàries. S'hi inclou, la preparació de les lectures crítiques dels articles proposats o relacionat amb la seva àrea d'interès.	57

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Exposició i defensa d'articles

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	L'estudiant defensarà públicament el comentari crític de dos articles relacionats amb les diferents perspectives teòriques o autors tractats a classe.
Criteris d'avaluació	L'estudiant exposarà i defensarà el comentari crític de 2 articles relacionats amb les diferents perspectives teòriques o autors tractats a classe. Cada comentari crític suposarà un 25% de l'avaluació d'aquest procediment. Els criteris d'avaluació seran: a) Capacitat de posar de relleu la contextualització del fenomen investigat, b) Capacitat de descriure els conceptes nuclears, i c) Capacitat d'analitzar críticament les implicacions per a les polítiques, les pràctiques i la recerca en salut.

Percentatge de la qualificació final: 50%

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	A
Idioma	Català

Exposició i defensa d'un article relacionat amb la seva àrea d'interès

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	L'estudiant defensarà publicament la lectura crítica d'un article relacionat amb el seu fenomen d'interès des d'una de les perspectives crítiques exposades a classe.
Criteris d'avaluació	L'estudiant exposarà i defensarà el comentari crític d'un article relacionat amb la seva àrea d'interès. Els criteris d'avaluació seran: a) Capacitat de posar de relleu la contextualització del fenomen investigat, b) Capacitat de descriure els conceptes nuclears, i c) Capacitat d'analitzar críticament les implicacions per a les polítiques, les pràctiques i la recerca en salut.

Percentatge de la qualificació final: 50%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Bibliografia bàsica

- * Benach, J., Muntaner, C. Aprendre a mirar la salut. Cómo la desigual social daña nuestra salud. Barcelona: El Viejo Topo, 2005.
- * Cheek, J. Postmodern and poststructural approaches to nursing research. Thousand Oaks: Sage, 2000.
- * Denzin, N.K., Lincoln, Y.S. (Ed). Handbook of qualitative research (4aEd). Thousand Oaks: Sage, 2011.
- * Mercado, J., Gastaldo, D., Calderón, C. Paradigmas y diseños de la investigación cualitativa en salud. Una antología iberoamericana. Guadalajara, Jalisco, México: Universidad de Guadalajara, 2002.
- * Steinberg, SR., Cannella, GS. Critical Qualitative Research Reader. New York, Peter Lang Publishing Inc, 2012.

Bibliografia complementària

Tema. La recerca crítica en salut

- * Eakin, J. et al. Towards a critical social science perspective on health promotion research. Health promotion International 1996; 11 (2): 157-165
- * Eakin, Joan and Mykhalovskiy, Eric. (2005). Teaching against the grain: The challenges of teaching qualitative research in the health sciences. Forum: Qualitative Social Research, 6 (2), Art. 42.
- * Bover, A., Gastaldo, D., Miró, M., Zaforteza, C. Qualitative nursing research in Spain. En: Routledge International Handbook of Qualitative Nursing Research. New York, 2013, pp:500-135
- * Sayer, A. Who's Afraid of Critical Social Science? Current Sociology 2009, 57(6): 767-786.
- * Willis, K. et al. The essential role of social theory in qualitative public health research. Australian and New Zealand Journal of Public Health 2007, 31(5), 438-443.

Tema. Recerca Postestructuralista

- * Collin, J. Qualitative contributions to the study of health professions and their work. En: I. Bourgeault et al (eds). Qualitative methods in health research. Thousand Oaks: Sage, 2010.
- * Crossley, N. Key concepts in Critical Social Theory. Thousand Oaks: Sage 2005 (pp.23-28, 60-64, 144-147, 213-227).
- * DUBET, F. De la sociología de la identidad a la sociología del sujeto. Estudios Sociológicos 1989; 7(21): 519-545
- * Foucault, M. The history of sexuality – an introduction (Part 5 – right to death and power over life). London: Penguin Books 1990 [1976].
- * González, NM. La disolución de la categoría de identidad: la aproximación deconstructiva del pensamiento de nancy fraser. Civilizar. Ciencias Sociales y Humanas 2010, 10(18): 65-74.
- * Miró, M., Gastaldo, D., Gallego, G. ¿Por qué somos como somos? Discursos y relaciones de poder en la constitución de la identidad profesional de las enfermeras en España (1956-1976). Enfermería Clínica 2008;18(1):26-34

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	11135 - Investigació Crítica en Salut: Pràctiques, Polítiques i Ciutadania
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	A
Idioma	Català

- * Petersen, A. et al. Poststructuralism, Citizenship and Social Policy. New York: Routledge, 1999, pp. 1-25.
- * Rose, N. Authority and the Genealogy of Subjectivity. En: Heelas P, Lash S, Morris P. Detraditionalization. Cambridge: Blackwell Publishers 1996 (pp.294-327).
- * Rose, N. Inventing our selves. Psychology, Power and Personhood. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, pp.22-40.

Tema. Recerca crítica transformativa

- * Erstad, M. Empowerment and organizational change. International Journal of Contemporary Hospitality 1997; 9: 325-333.
- * International Collaboration for Participatory Health Research (ICPHR). Position paper 1: What is Participatory Health Research? Berlin: International Collaboration for Participatory Health Research. 2013.
- * Kemmis, S. Critical theory and participatory action research. En: Reason P, Bradbury H (eds). The Sage handbook of action research. Thousand Oaks: Sage. 2008, pp.121-138.
- * Freire, P. Pedagogía del oprimido. Madrid: Siglo XXI, 2002
- * Freire, P. Pedagogia de l'esperança. Xàtiva: Crec i Denes, 2004
- * Loth, C., Schippers, GM., Hart, H., Van De Wijngaart, G. Enhancing the quality of nursing care in methadone substitute clinics using action research: a process evaluation. Journal of Advanced Nursing 2007; 57(4): 422-431.
- * Schön, D.A. La formación de los profesionales reflexivos: hacia un Nuevo diseño de la enseñanza y el aprendizaje en las profesiones. Barcelona: Ministerio de Educación y Ciencia y Paidós Ibérica, 2008.
- * Young, L. Participatory action research: a new science for nursing?. En: Beck CT (ed). Routledge international handbook of qualitative nursing research. New York: Routledge, 2013.
- * Zaforteza, C., García, A., Amorós, SM., Pérez, E., Maqueda, M., Delgado, J. Elementos facilitadores y limitadores del cambio en la atención a los familiares del paciente crítico. Enfermería Intensiva 2012; 23(3): 121-131.

Altres recursos

- * Centre for Critical Qualitative Health Research (CCQHR), University of Toronto: <http://www.ccqhr.utoronto.ca/maximize-quality-qualitative-health-research-workshop-series-background-videos>
- * Grup d'Investigació Crítica en Salut (GICS). Institut Universitari d'Investigació en Ciències de la Salut (IUNICS). Universitat de les Illes Balears <http://gics.uib.es/>
- * International Institute for Qualitative Methodology: <http://www.uofaweb.ualberta.ca/iiqm/index.cfm>
- * Red de Investigación Cualitativa en Salud (REDICS) <http://www.isciii.es/ISCIII/es>
- * International Institute for Qualitative Methodology (IIQM) www.ualberta.ca/~iiqm/
- * CERQ: Cátedra de Investigación Cualitativa, Universidad Autónoma de Barcelona. Fundació Dr Robert <http://www.cerq.cat/>
- * Web-repositorio de recursos para la investigación: <http://www.restore.ac.uk/>
- * Investigación-Acción: "Action Research Resources" <http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arhome.html>
- * Investigación-Acción Participativa: Peter Reason; <http://www.peterreason.eu/>
- * Forum: Qualitative Social Research; <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/>

